

Agnieszka Kramkowska-Dąbrowska
(Instytut Badań Literackich PAN)

Wujów dwóch

Nota wydawnicza

Podstawą niniejszej edycji są: maszynopis zawierający prawdopodobnie jedynie fragment *Chaty Wuja Wata* Zygmunta Hertza oraz rękopis wiersza Zbigniewa Herberta *Do Wuja Hertza (mała oda)*, będące w posiadaniu dr. Artura Górkę, adiunkta w Zakładzie Archiwistyki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Zostały one mu przekazane przez Zofię Hertz podczas prac nad uporządkowaniem dokumentów Zygmunta Hertza w Paryżu.

Zbigniew Herbert podpisał rękopis *Do Wuja Hertza (mała oda)* inicjałem imienia i pełnym nazwiskiem. Utwór został dołączony do listu do Zygmunta Hertza w roku 1978 (informacje te pochodzą z korespondencji Hertza z Czesławem Miłoszem) i uchodził dotąd za zaginiony.

Natomiast maszynopis z fragmentem *Chaty Wuja Wata* nie zawiera nazwiska autora. Autorstwo tekstu, zgodnie z relacją Zofii Hertz, zostało przypisane Zygmunutowi Hertzowi. Czas powstania tekstu nie jest znany, można jedynie przyjąć, że powstał on po 1977 roku, czyli po ukazaniu się w formie książkowej *Mojego wieku* Aleksandra Wata, ponieważ jest parodią tego utworu.

Przy przygotowywaniu tekstów do druku pozostawiono oryginalną pisownię, interpunkcję oraz stylistykę, z uwagi na specyficzny, humorystyczny charakter obu utworów. Poprawiono jedynie oczywiste błędy mające charakter pomyłek, wynikających z nieuwagi autorów.¹

¹ Do edycji dołączono kopie: pierwszej strony maszynopisu „Chaty Wuja Wata” oraz rękopisu wiersza Z. Herberta [przyp. red.]

Zygmunt Hertz

Chata Wuja Wata

MIŁOSZ²: Więc tak harowałeś w tej Delegaturze³?

WAT: Nie, raz pozwoliliśmy sobie na wyjazd. Więc idziemy na dworzec – ja, Ola⁴, Andrzej⁵. Ola w pięknym futrze, Andrzej w szynszylowej szubie, którą mu przysłała Wasilewska⁶. Wiesz, Żydzi dzielą się na Askenazych⁷ i Safardyjczyków⁸, malarzki odłam Safardyjczyków różniący się nieco fizjonomiami nazywa się Safalinowie, zwróć proszę uwagę, że dwie pierwsze sylaby te same, a my jesteśmy właśnie z Safalinów – Kabalistów. Andrzej ma ten typowy dla nich błysk w oku, szczególnie w lewym. Tak jak brat mojej prababki, o czym mi opowiadała moja piastunka Agnieszka⁹. Agnieszka miała bardzo ostre zęby, tak że całej naszej rodzinie obgryzała paznogie, w niedziele i święta także i sąsiadom. Moi rodzice byli bardzo bogaci, wiesz, jakieś *château*¹⁰ pod Pińskiem, młyny, kuźnie, ale byli bardzo oszczędni,

² Czesław Miłosz (1911-2004), poeta, prozaik, eseista, tłumacz. W 1956 roku nagrał z Aleksandrem Watem serię rozmów, które stały się podstawą *Mojego wieku*, wydanego po śmierci Wata w Londynie w 1977 r. Kompozycja parodii naśladuje układ znany z wywiadu: na krótkie pytanie Miłozsa pada bardzo długa odpowiedź Wata.

³ Mowa o delegaturze w Alma-Acie, obejmującej swą działalnością Kirgizję. Była to jedna z dwudziestu delegatur ambasady RP w Związku Radzieckim utworzonych po podpisaniu układu Sikorski-Majski, które miały ułatwić Polakom zesłanym na Syberię dotarcie do formującej się polskiej armii.

⁴ Paulina (Ola) Wat (1903-1991), żona Aleksandra Wata, tak jak mąż zesłana na Syberię, autorka wspomnień, *Wszystko co najważniejsze... Rozmowy z Jackiem Trznadłem* (Londyn 1984). Miała ogromny udział w powstaniu *Mojego wieku*, przepisując na maszynie nagrania rozmów męża z Miłozsem.

⁵ Andrzej Wat (ur. 1931), syn Aleksandra i Pauliny Watów, historyk sztuki, autor książek o Janie Lebensteinie oraz rozpraw naukowych.

⁶ Wanda Wasilewska (1905-1964), działaczka komunistyczna, pisarka. Po wybuchu wojny przebywała we Lwowie i przyjęła obywatelstwo sowieckie. Pracowała w Głównym Zarządzie Politycznym Armii Czerwonej. Od 1943 r. przewodniczyła Zarządowi Głównemu Związku Patriotów Polskich; współorganizatorka I Dywizji im. T. Kościuszki. Od 1944 r. w Centralnym Biurze Komunistów Polskich w ZSRR. Współtwórczyni PKWN i jego wiceprzewodnicząca.

⁷ Powinno być: Aszkenazyjczycy – określenie Żydów z Europy Środkowej lub Wschodniej (nazwa pochodzi od biblijnego Aszkenazego, Rdz, 10, 3)

⁸ Powinno być: Sefardyjczycy (od Sefarad, biblijnej nazwy Hiszpanii, Księga Abdiasza 20) – Żydzi wypędzeni z Hiszpanii i Portugalii (w latach 1492-1497), osiedli we Włoszech, Holandii, na Bałkanach, Bliskim Wschodzie i Ameryce. Od Aszkenazyjczyków różnią się głównie językiem i rytuałem.

⁹ Służąca wspomnianą w *Moim wieku* miała na imię Anna.

¹⁰ (fr.) „zamek”, „pałacyk”, „wiejska rezydencja”

skapili na służbie – Agnieszka dorabiała na wódkę. Piła jak Broniewski¹¹; piła, podlizywała się, kradła srebrne łyżeczki – zupełnie jak Broniewski, prawda, nie pisała złych wierszy, chociaż czasami coś mu się udawało. Postanowiliśmy wyrwać się z tej Alma-Aty na dzień, popatrzeć na drzewa, pola, niebo. Takich chmur jak w Rosji nigdzie nie ma – białoszare, bure, raczej białe – ten kolor mleka. Jest taki tryptyk Boscha¹² w Prado, w prawym rogu mały człowieczek doi kozę. Ten właśnie kolor koziego mleka. Byłeś w Prado? Ja też nie. Trzeba tam podjechać zobaczyć. Pociąg, Ola wyciąga kanapki z szynką, Andrzej grymasi, patrzę, a jemu wyrosły długie uszy szynszylowe. Słowo ci daję: uszy. Słyszę jakiś monotony szmer i nagle ktoś cicho nuci spod ławki *Miała baba koguta*, zaglądam, enkawudysta który miał nas podsłuchiwać, ale ja z Olą mówiliśmy po hiszpańsku¹³, nic nie rozumiał, usnął i przez sen śpiewał. Rozgadaliśmy się z nim, miły człowiek, szeroko rozstawione oczy wielkości garszków¹⁴, jak to u Szeptyckich, wiesz, Szeptyccy mają tak szeroko rozstawione oczy, i w twarzy u niego jakieś podobieństwo do katedry św. Jura¹⁵. Na pewno syn Szeptyckiego¹⁶, może wnuk. Więc go pytamy co i jak, czy widział ojca czy dziadka we Lwowie – wypiera się – chytriec. Na następnej stacji mamy wysiadać, Szeptycki umknął z wagonu, nawet nie wiedziałem kiedy.

A na stacyjce tłok – tłum ludzi: Puszkina, Paustowski, Gogol, Dostojewski¹⁷, paru polskich Żydów, Szklowski¹⁸, niby przyszli przypadkiem, ale każdy ma pod pachą samizdatowy *Miesięcznik Literacki*¹⁹ – przepisali, przetłumaczyli, ot – chcieli mi zrobić przyjemność. Szeroka rosyjska natura, jak się trafi szlachetny Rosjanin to za tobą w ogień pójdzie. Udaję, że ich nie widzę, witam się w przejściu z Puszkim, zdaje się, że pocałował mnie w rękę, ale nie przysięgnę. Wchodzę do budynku

¹¹ Władysław Broniewski (1897-1962), poeta, działacz lewicowy. W 1940 r. razem z grupą literatów aresztowany we Lwowie, więziony w sowieckich więzieniach, uwolniony w 1941 r., powrócił do kraju. W tekście mowa o ogólnie znanym alkoholizmie Broniewskiego, nasilonym w latach powojennych.

¹² Hieronim Bosch (ok. 1450-1516), wł. Hieronimus (Jeroen) van Aken, malarz niderlandzki, którego malarstwo cechuje zawila symbolika. Większość jego dzieł znajduje się w Muzeum Prado w Madrycie. Przywołana scenka z obrazu Boscha ma efekt humorystyczny: na jego płótnach znajduje się mnóstwo tak małych postaci, że trudno by dojrzeć i podziwiać kolor mleka dojrzonej kozy.

¹³ Wat był tłumaczem literatury anglosaskiej, francuskiej, niemieckiej i rosyjskiej. Źródła nie podają informacji na temat jego znajomości języka hiszpańskiego. Jest to zatem aluzja do poliglotyzmu Wata.

¹⁴ (ros.) „garszok” – donica, garnek

¹⁵ Późnobarokowa katedra greckokatolicka z XVIII w., jedna z najpiękniejszych budowli Lwowa.

¹⁶ Chodzi o Stanisława Marię Szeptyckiego (1867-1950), generała, dowódcę Legionów Polskich (1916-1917), od 1918 r. szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, po II wojnie światowej prezesa PCK. Wywodził się ze znanej w Galicji rodziny polityków i duchownych greckokatolickich.

¹⁷ Najślynniejsi pisarze rosyjscy różnych epok: Aleksander Puszkina (1799-1837), Nikołaj Gogol (1809-1852), Fiodor Dostojewski (1821-1881) oraz Konstantin Paustowski (1892-1968), pisarz, reportażysta, w czasie II wojny światowej w szeregach Armii Czerwonej.

¹⁸ Wiktor Szklowski (1893-1984), rosyjski pisarz i krytyk literacki, filmoznawca, współtwórca rosyjskiej szkoły formalnej, współzałożyciel OPOJAZU.

¹⁹ *Miesięcznik Literacki* – pismo literackie, które ukazywało się w latach 1929-1931; organ Komunistycznej Partii Polski i Komunistycznego Związku Młodzieży Polskiej. Aleksander Wat był jego redaktorem naczelnym. Z pismem współpracował również Władysław Broniewski.

stacyjnego, a tam książe Sapieha²⁰ i ta ohydna Pilatówna²¹, stół nakryty serwetą koronkową, Richelieu²², herby Sapiehów i Radziwiłłów, serwis z jarząbkami, który dostała Katarzyna II od Zubowa²³ – skąd on się tu wziął, nie wiem. Sapieha, wspomniały typ arystokraty, niski, gruby, ubranie od Diora, etola ze srebrnych lisów, mięsisty nos, trzy brodawki, jedna z włosami, wiesz takie cztery sterczące sztywne włosy, obwisłe policzki, łysy – piękny mężczyzna, gdyby nie garb, a ta wredna Pilatówna szeptem: „to ten komunista Wat”. Jedzą kawior, spadła Sapieża kanapka na ziemię, kazał zawołać zawiadowcę stacji, brudna czapka, jeszcze z carskich czasów, czarny lakierowany pas, za pasem nagan – pokazał kanapkę na ziemi, zawiadowca schylił się, podniósł i zjadł. Ogromny był głód był wtedy w okolicach Alma-Aty.

Przepraszam, że się cofam – pamiętam w więzieniu w Saratowie²⁴, z bandytami, kiedy marzyłem o kanapkach z kawiosem i postanowiłem zrobić o to zajawę²⁵. Robię raban, przychodzi klucznik zezowaty, powiadam mu, że chcę pisać zajawę²⁶, nie ma gdzie, no to w *ubornej*²⁷, a tam ten Dunajewski²⁸, wiesz, mówiłem ci o nim, no nie ma gdzie i na czym pisać, każę klucznikowi stanąć na czworakach i pisać do *sledowatiela*²⁹ o te kanapki z kawiosem – nie odpisał. Tak samo nie odpisał mi Anders³⁰ – wiesz on miał taki płomienny romans z moją siostrą Broniszówną³¹. Jego pułk stał w Gdańsku, dojeżdżał do niej do Warszawy, tak ją kochał, że nawet stytował czasami w mundurze w sztukach, w których grała, obsypywał ją brylantami, siodłami, szablami, końmi, potem wsiadał na koń i wracał do Gdańska. Pisałem do Okulickiego³² – on też się kochał w mojej siostrze – nie odpisał, ale on podobno sa-

²⁰ Książę Eustachy Sapieha (1881-1963), minister spraw zagranicznych, poseł na sejm z ramienia BBWR, pracownik delegatury polskiej w Alma-Acie, zmarł na emigracji. Opis Sapiehy w tekście nie jest zgodny z jego prawdziwym wyglądem: był mężczyzną szczupłym i z pewnością pozbawionym garbu.

²¹ Aluzja do jednej z pracownic delegatury polskiej we Frunze, opisanej w *Moim wieku*.

²² Celowa gra słów: nie chodzi o kardynała A. J. Richelieu (1585-1642), lecz o rodzaj haftu na serwecie – ażurowego, wycinanego z tła tkaniny, wypełnionego słupkami lub pajęczkami.

²³ Katarzyna II, zwana Wielką (1729-1796), wł. Sophie Frederike Auguste zu Anhalt-Zerbst, cesarzowa Rosji (1762-1796), żona cara Piotra III. Uczestniczyła w rozbiorach Polski; Płaton Zubow (1767-1822), ostatni faworyt Katarzyny II, głównodowodzący floty czarnomorskiej, prowadził rokowania z Austrią i Prusami w sprawie II rozbioru Polski.

²⁴ Aleksander Wat został osadzony w więzieniu w Saratowie po aresztowaniu we Lwowie 24 stycznia 1940 r. (podobnie jak Władysław Broniewski).

²⁵ (pot.) „afery”

²⁶ tu w znaczeniu „skarga”, „donos”

²⁷ (ros.) „ubikacja”

²⁸ Jewgienij Dunajewski (lata życia nieznane), literat rosyjski, lingwista, współtwórca Wata na Łubiance.

²⁹ (ros.) „funkcjonariusz NKWD prowadzący śledztwo”

³⁰ Władysław Anders (1892-1970), generał, twórca i dowódca Armii Polskiej na Wschodzie i II Korpusu Wojsk Polskich we Włoszech. Autor wspomnień *Bez ostatniego rozdziału. Wspomnienia z lat 1939-1946* (Newtown 1949).

³¹ Seweryna Broniszówna (1891-1982), wł. Seweryna Chwat, aktorka teatralna i filmowa, występowała w Teatrach: Polskim, Narodowym, Letnim i Nowym; siostra Aleksandra Wata. W *Moim wieku* Wat wspomina o romansie Broniszówny z Andersem, nie ma jednak innych źródeł, które by potwierdzały prawdziwość tej opowieści.

³² Leopold Okulicki (1898-1946), pseud. Niedźwiadek, ostatni komendant AK. Aresztowany przez NKW w 1941r., po podpisaniu układu Sikorski-Majski zwolniony z więzienia, objął funkcję Szefa Sztabu

mouk analfabeta. Potem go zrzucili dla niej do Warszawy. A następnie tę szubkę szynszylową ukradł Stern³³ razem z rękopisami moich wierszy. I sprzedał Piaseckiemu³⁴. Piasecki chciał wydać wszystkie niepodpisane artykuły z *Miesięcznika*, no wiesz te wszystkie niepodpisane z *Miesięcznika*, bo ja tam nigdy niczego nie podpisywałem. Chciał wydać, byłem u niego, dał dużą zaliczkę, siedział za wielkim biurkiem, dywany jak trawnik, gęste, grube, na ścianie Rembrandty i Żmurki³⁵, masa tego, Piasecki w tej czapeczce z szuby Andrzeja powiada, że cenzura zdjęła. Dobry, zacny człowiek chciał wydać – nie mógł.

Z księciem kiwnęliśmy sobie głowami, jak gdyby nigdy nic, idziemy, tłum za nami, znajomi pojedynczo podchodzą, ten wsuwa tysiąc rubli, tamten zaprasza na *dejeuner*, na coctail-party, na obiad, gościnni, mili. Odkładam to wszystko na następny tydzień. Potem to sobie ułożyłem: śniadanie, czyli jak to mówią *dejeuner*, u Paustowskich o trzynastej, u Szklowskiego o czternastej trzydzieści, Puszkiniowie jadają koło czwartej. Jak ułał. Kolację też dobrze rozplanowuję. No i oczywiście musimy wstąpić na tę kaszę z cukrem do Delegatury. *Noblesse oblige*³⁶. A tymczasem wiadomości z wojska o ogromnym antysemityzmie: wyrzucili wszystkich Żydów – zabierają się do brunetów, których kazali obrzezać – tych też wont na kołchoz. Zostali sami blondyni lub tlenieni – całe to wojsko jak pierwszy pułk szwoleżerów – cały na białych koniach. Ach, a jak pięknie ten Wieniawa³⁷ wygląda na siwku. A w ogóle zdradzę ci, że Wieniawa wcale się nie nazywał Wieniawa, a Winawer, stąd jego niechć do Bruno Winawera³⁸, pewno kuzyna. Znam te animozje żydowskie. A więc ci najbliżsi krewni prawie nie rozmawiali ze sobą, pisał o tym gdzieś tam podobno Iwaszkiewicz³⁹, a więc Iwaszkiewicz napisał, że mieli wspólnego dziadka; wiesz, Iwaszkiewicz przy wszystkich swoich wadach, których ma ogromnie dużo, tak jak zresztą Słonimski⁴⁰, chociaż może Słonimski gorszy – to on jest bardzo dokładny i

tworzącej się w ZSRR armii polskiej. Od 1944 r. Komendant Główny AK. W 1945 r. aresztowany, skazany w Procesie Szesnastu na 10 lat więzienia; zmarł w więzieniu rok później.

³³ Anatol Stern (1899-1968), poeta, prozaik, krytyk filmowy i literacki, współtwórca polskiego futuryzmu. W latach 1921-1923 redagował wraz z Jarosławem Iwaszkiewiczem pismo *Nowa Sztuka*.

³⁴ Bolesław Piasecki (1915-1979), od 1934 r. w Ruchu Narodowo-Radykalnym „Falanga”, od 1940r. w konspiracji, współzałożyciel Konfederacji Narodu. W 1944 r. aresztowany przez NKWD, zwolniony rok później. W porozumieniu z kierownictwem PPR założył w 1946 r. tygodnik *Dziś i Jutro*. Organizator środowiska działaczy katolickich współpracujących z PZPR. Od 1952 r. przewodniczący Stowarzyszenia PAX. W latach 1971-1979 członek Rady Państwa.

³⁵ Rembrandt (wl. Hermensza van Rijn 1606-1669), holenderski malarz i grafik, jeden z najwybitniejszych twórców w dziejach sztuki; Franciszek Żmurko (1859-1910), polski portrecista, malujący także akty kobiet, scenki antyczne i historyczne.

³⁶ (fr.) „szlachectwo zobowiązuje”; pochodzenie z wyższych warstw społecznych zobowiązuje do godnego i szlachetnego postępowania.

³⁷ Bolesław Wieniawa-Długoszowski (1881-1942), generał, adiutant Marszałka Piłsudskiego, ambasador w Rzymie, zmarł na emigracji.

³⁸ Bruno Winawer (1883-1944), komediopisarz, prozaik, felietonista, z zawodu fizyk, pracownik naukowy uniwersytetów w Amsterdamie i Frankfurcie nad Menem oraz Politechniki Warszawskiej. W latach 1941-1942 przebywał w getcie warszawskim, zaś po ucieczce na Lubelszczyźnie.

³⁹ Jarosław Iwaszkiewicz (1894-1980), poeta, powieściopisarz, eseista i tłumacz, współzałożyciel grupy poetyckiej Skamander. Prezes Związku Literatów Polskich, członek Zarządu Polskiego PEN Clubu.

⁴⁰ Antoni Słonimski (1895-1976), poeta, felietonista, satyryk, krytyk literacki, absolwent warszawskiej Szkoły Sztuk Pięknych, współtwórca kabaretu Pod Pikadorem i grupy poetyckiej Skamander.

wszystko sprawdza.

Pierwsza strona maszynopisu „Chaty wuja Wata”

Fragment książki "Chata wuja Wata".

MIŁOSZ Więc tak harowałeś w tej Delegaturze bez wytchnienia ?

W A T Nie, raz pozwoliliśmy sobie na wyjazd. Więc idziemy na dworzec - ja, Ola, Andrzej. Ola w pięknym futrze, Andrzej w szynszylowej szubie, którą mu przysłała Wasilewska. Wiesz, Żydzi dzielą się na Askenazych i Safardyjczyków, maleńki odłam Safardyjczyków różniący się nieco fizjonomiami nazywa się Safalinowie, zwróc proszę uwagę, że dwie pierwsze sylaby te same, a my jesteśmy właśnie z Safalinów - Kabalistów. I Andrzej ma ten typowy dla nich błysk w oku, szczególnie w lewym. Tak jak brat mojej prababki, o czym mi opowiadała moja piastunka, Agnieszka. Agnieszka miała bardzo ostre zęby, tak że całej naszej rodzinie obgryzała paznokcie, w niedziele i święta także i sąsiadom. Moi rodzice byli bardzo bogaci, wiesz, jakieś chateau pod Pińskiem, młyny, kuźnie, ale byli bardzo oszczędni, skąpili na służbie - Agnieszka dorabiała na wódkę. Piła jak Broniewski; piła, podlizywała się, kradła srebrne łyżeczki - zupełnie jak Broniewski, prawda, nie pisała złych wierszy, chociaż czasami coś mu się udawało. Postanowiliśmy wyrwać się z tej Alma-Aty na dzień, popatrzeć na drzewa, pola, niebo. Takich chmur jak w Rosji nigdzie nie ma - biało-szare, bure, raczej białe - ten kolor mleka. Jest taki tryptyk Boscha w Prado, w prawym rogu mały człowieczek doi kozę. Ten właśnie kolor koziego mleka. Byłeś w Prado ? Ja też nie. Trzeba tam podjechać zobaczyć. Pociąg, Ola wyciąga kanapki z szynką, Andrzej grymasi, patrzę a jemu wyrosły długie uszy szynszylowe. Słowo ci daję uszy. Słyszę jakiś monotony szmer i nagle ktoś cicho nuci spod ławki "Miała baba koguta", zaglądam, enkawudysta który miał nas podsłuchiwać, ale ja z Olą mówiliśmy po hiszpańsku, nic nie rozumiał, usnął i przez sen śpiewał. Rozgadaliśmy się z nim, miły człowiek, szeroko rozstawione oczy wielkości garszków, jak to u Szeptyckich, wiesz Szeptyccy mają tak szeroko rozstawione oczy, i w twarzy u niego jakieś podobieństwo do katedry św. Jura. Na pewno syn Szeptyckiego, może wnuk. Więc go pytamy co i jak, czy widział ojca czy dziadka we Lwowie - wypiera się - chytriec. Na następnej stacji mamy wysiadać. Szeptycki umknął z wagonu, nawet nie wiedziałem kiedy.

A na stacyjce tłok - tłum ludzi: Puszkina, Paustowski, Gogol, Dostojewski, paru polskich Żydów, Szklowski, niby przyszedł przypadkiem, ale każdy ma pod pachą samizdatowy "Miesięcznik literacki" - przepisali, przetłumaczyli - ot, chcieli mi zrobić przyjemność. Szeroka rosyjska natura, jak się trafi szlachetny

Zbigniew Herbert

Do Wuja Hertza⁴¹ (mała oda)

Postarzał się nasz dobry Wujek,
choć dowcip jeszcze pierwsza klasa!
Mówi: „alkohol umysł truje”
i już do baru nie zaprasza;
5 ascezę głosi, chwali rybę,
twierdzi: „najlepsza kasza z grzybem”.

Ach, wspomnij Wujku – załkam głucho –
gdy razem w Paryż my chodzili
na cous-cous⁴², ale nie na sucho,
10 Boziole⁴³ tegośmy tam pili
szczęśliwi, syci, tłuści, krągli
(zziajany kelner nie mógł zdążyć).

Lecz mówią ludzie co Cię znają,
że lewicowcom Wuj nie skąpi,
15 jak się marxista jakiś zjawi
z marxistą wodę Wujek łąbie,
– a Polak – patryjota z Kraju
tu ani kropli nie dustaju.

Więc niech się zmieni dobry Wujek,
20 bo tak już dalej być nie może;
nie pije tylko głupi chujek:

⁴¹ Zygmunt Hertz (1908-1979), ukończył prawo na Uniwersytecie Warszawskim. W czasie wojny na zesłaniu w Maryjskiej Republice Radzieckiej. Wraz z armią Andersa przedostał się na Bliski Wschód, a następnie do Włoch. Współzałożyciel Instytutu Literackiego i *Kultury Paryskiej*, zajmował się administracją. „Wujem” był nazywany przez gości Instytutu Literackiego.

⁴² wł. kuskus – kasza z pszenicy lub prosa, nazwa pochodzi od arabskiego słowa oznaczającego „kru-szyć, rozdrabniać”. Produkt wówczas niedostępny w Polsce.

⁴³ Herbert zapisał własną wymowę nazwy francuskiego czerwonego wina gronowego Beaujolais (czyt. bożole).

Ksiądz Sadzik⁴⁴ pije w swym klasztorze,
Mickiewicz pił, Lebenstein⁴⁵, Miłosz,
bez tego, jakże by się żyło? *)

Przesłanie

25 O Wuju! Żyj nam długie lata,
lecz bardzo proszę nie bądź kutwą.
Kocham, szanuję Cię jak brata,
dlatego piszę dużą bukwą.
Bądź zatem hojny, strzeż się tycia,
30 całuję rączki
Twoja
Kicia

-
- *) A pytanie Cioci Hertz⁴⁶
dlaczego w Polsce tyle piją
Schaff⁴⁷ pewnie wyjaśnienie da
lub inny marxistowski ryjo.
- 35 Ja nie uczony – proszę Cioci –
i od kołyski wróg łakoci.

⁴⁴ Ksiądz Józef Sadzik (1933-1980), od 1962 r. przebywał we Francji. Założyciel wydawnictwa Editions du Dialogue i Ośrodka Dyskusyjno-Odczytowego Centre du Dialogue. W 1975 r. został rektorem Domu Paryskiego przy Rue Surcouf 25. Przyjaźnił się m.in. z Czesławem Miłoszem, Zbigniewem Herbertem, Zygmuntem Hertzem, Józefem Czapskim.

⁴⁵ Jan Lebenstein (1930-1999), światowej sławy malarz, grafik, studiował na warszawskiej ASP. W 1959 zdobył Grand Prix na I Biennale Młodych w Paryżu i od tego czasu zamieszkał we Francji. Związany był ze środowiskiem *Kultury Paryskiej*. Przyjaciół Zbigniewa Herberta, świadek na jego ślubie.

⁴⁶ Zofia Hertz (1911-2003), absolwentka prawa na Uniwersytecie Warszawskim, pierwsza kobieta – notariusz. Po wybuchu wojny aresztowana wraz z mężem i wywieziona do Maryjskiej Republiki Radzieckiej, skąd wydostała się z armią Andersa. Wraz z Jerzym Giedroyciem założyła Instytut Literacki w Paryżu, paryską *Kulturę* oraz *Zeszyty Historyczne*. Była redaktorką, tłumaczką i felietonistką *Kultury*.

⁴⁷ Adam Schaff (1913 - 2006), filozof, marksista, profesor Uniwersytetu Warszawskiego, w latach 1951 – 1956 redaktor naczelny *Myśli Filozoficznej*, czołowy ideolog partii komunistycznej.

Kopia rękopisu Z. Herberta, s. 1.

Postarzał się nasz dobry Wujek,
 choć dowcip jeszcze przeważa klasa!
 Mówi „alkohol umysł truje”
 i już do baru nie zaprasza
 5 a szępsz plosi, chwali rybę,
 twierdzi: „najlepsza kasza z gimbem!”

Ach, wspomnij Wujku - zatkam płucho,
 gdy razem w forsz my chodzili
 na cours-cours, ale nie na sucho,

10 Bożole tępsomy tam pili
 szępsli, syci, tkwia krogli
 (związany kelner nie mógł zdążyć).

15 lecz mówią ludznie co Ci z nojs,
 że lewicowcom Wuj nie skępi,
 jak się marxista jakis ziani
 z marxistę wódę Wujek rąbie,
 — a Polak - Polryjota z Kraju
 tu ani kropli nie dustają.

Kopia rękopisu Z. Herberta, s. 2

20 Wśc. miedk. cis zmieni dobor, Wujek,
 bo tak: juz dalej byc nie moze;
 nie pije tylko flupi Wujek
 Kiedy Sadyk, pije w swoim klasztorze
~~pije~~ Michieniz, Lebensstein, Mi 1013,
 bez tego polze by sis 346? *)

Przesłanie

25

O Wujku! Zyj nam dluzsze lata
 lecz bardzo prosz mi bzdaj kutur,
 Kodam, szanuj cis jak brata
 dlatelo przys dnuz, bukura.
 Bzdaj zotem chojny, strzez sis tygia,
 calujis ruzski

30

Twoja

Kicia

*) A pytanie Cioci Hertz
 dluzsze w Polce tyle prz
 Schaff pewnie wylos niemie da
 lub inny marxistowski ruz.
 35 Ja nie usony - prosz Cioci -
 i od kolyski uruz Cakoci.